

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

https://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/kadra/n-r/henryk-nitecki/9624_Henryk-Nitecki.html
2024-07-27, 13:37

płk piech. **Henryk Wincenty Nitecki**. Urodzony 21 I 1897 w Kielcach, syn Mateusza i Bronisławy z Brzozowskich. Ukończył 7-klasowe gimnazjum. 24 VIII 1915 wstąpił do Legionów Polskich, został przydzielony najpierw do 6 komp. 6 p.p. Legionów, a od 13 IX 1915 służył w I baonie 5 p.p. Legionów. Od kwietnia 1916 uczył się w Oficerskiej Szkole Piechoty w Komorowie. W 1916 ukończył też „kurs zafrontowy” w Baranowiczach, w lipcu 1916 powrócił do 5 p.p. Legionów (1 komp.). W marcu 1917 został mianowany kpr. i skierowany jako uczeń do szkoły oficerskiej przy 5 p.p. Legionów, którą ukończył w maju 1917 z wynikiem dobrym. Po kryzysie przysięgowym był internowany w Szczypiornie, gdzie przebywał do 26 III 1918. Po zwolnieniu zaangażował się w prace POW w Grupie Dywersyjnej na Lublin.

Od 11 XI 1918 był dca komp. Milicji Ludowej najpierw w Lublinie, następnie w Zagłębiu Dąbrowskim. Od 5 IV 1919 służył w I baonie zapas. Milicji Ludowej w Białymstoku, co było następstwem rozkazu MSW o wysłaniu wydzielonych baonów z Okręgów Milicji Ludowej (Nitecki należał do Okręgu Częstochowa) na Kresy. W Białymstoku pracował jako dca i instruktor szkoły podoficerskiej baonu Milicji Ludowej, a następnie jako dca 1 komp. IV Warszawskiego baonu zapas. Milicji Ludowej. Wniosek nominacyjny na stopień ppor. wystawiony został 13 VIII 1919 dla „b. sierżanta Leg. Pol. Niteckiego Henryka, oficera M.L.” rozkazem dcy Grupy, gen. Szeptyckiego (Dz.R.W. Nr 90/19).

W IV baonie Warszawskim dowodzonym przez kpt. Tadeusza Puszczyńskiego, stał na czele komp., pełnił też funkcję dcy szkoły podoficerskiej baonu. Batalion przerzucony został nad granicę niemiecką, stacjonował w Czeladzi, skąd prowadzono walki ze „Spartakowcami”. Pod koniec 1919 Henryk Nitecki dowodził tym baonem. Jednostkę skierowano na front wschodni, Nitecki wziął udział w ofensywie na Baranowicze - Mińsk - Bobrujsk z odkomenderowaniem do 4 DP gen. Daniela Konarzewskiego. W walkach odwrotowych (na tej samej linii) i w ofensywie 1920 miał przydział do 4 Armii. Awansował do stopnia por. 30 VII 1920 (ze starsz. od 1 VI 1919). Od 7 IX 1920 do 2 IV 1921 dowodził baonem w 36 p.p.

Od 2 IV 1921 dekretem MSWojsk. został odkomenderowany do dyspozycji MSWojsk. i skierowany do Wydz. Plebiscytowego SGen. Wziął udział w III powstaniu śląskim w składzie grupy destrukcyjnej kpt. Tadeusza Puszczyńskiego „Wawelberga”, pozostając przez cały czas na pierwszej linii. Po powrocie z Górnego Śląska został skierowany jako słuchacz na oficerski kurs doszkalający (4 VII - X 1921), po którym przeszedł do SRI DOGen. Kielce na stanowisko referenta. Na tym stanowisku pracował do 20 IV 1927, w międzyczasie ukończył roczny kurs WF w Poznaniu.

20 IV 1927 został awansowany do stopnia kpt. (ze starsz. od 1 I 1927) i skierowany do 75

p.p. stacjonującego w Królewskiej Hucie (Chorzów). Formalnie figurował jako oficer PW na Zagłębie Dąbrowskie, Olkusz, Zawiercie, a faktycznie był oficerem wyw., dca plac. wyw. Oddz. II na Niemcy. 27 IV 1928 został przeniesiony do II baonu strz. w Stargardzie, skąd prowadził pracę inf. na Pomorze (dca plac. wyw. na Gdańsk). W tym czasie współpracował z plac. wyw. Nr 2 Eksp. Nr 3 Oddz. II SG.

28 III 1931 objął stanowisko dcy komp. w 52 p.p. w Złoczowie. Został wyróżniony pochwałą Dowództwa DOK VI (Lwów) za dobre prowadzenie komp. Od 22 VI 1933 został przeniesiony na stanowisko dcy plac. wyw. KOP Nr 9 (Czortków) i następnie Nr 10 (Tarnopol), którymi kierował łącznie. W 1935 ukończył roczny kurs techniczny prowadzony w Oddz. II. SG. Został awansowany do stopnia mjr. 19 III 1938. 6 VI 1935 został przeniesiony do Szefostwa Wywiadu KOP w Warszawie na stanowisko drugiego zcy szefa Wywiadu KOP i samodzielnego Wydz. Wywiadu Wojennego na wypadek wojny. Od 25 VIII 1939 znalazł się w Szt. NW w krajowym rzucie Oddz. II. Po wybuchu wojny służył w Dowództwie KOP, gdzie w Szefostwie Wywiadu prowadził prace wyw. na Rosję.

Granicę rumuńską przekroczył na rozkaz szefa Wywiadu KOP, mjr. Jana Gurbskiego 20 IX w Kutach. Był krótko internowany w Călimanești, skąd niebawem uciekł i znalazł się w Bukareszcie, gdzie nawiązał współpracę z byłym szefem Wywiadu KOP, ppłk. dypl. Tadeuszem Skinderem, który już w październiku 1939 rozpoczął montowanie struktur wywiadu na terenie Rumunii. Początkowo planowano utworzenie sieci wywiadu w ramach „Akcji Południowej” ujętej w rozkazie organizacyjnym Nr 1/732/39, sygnowanym przez szefa Oddz. II, płk. dypl. Józefa Smoleńskiego. Przedstawiała ona schemat organizacji łączności wyw. z krajem, której potrzebom miał służyć aparat wyw. umieszczony m.in. w Czerniowcach, stolicy Bukowiny, gdzie tamtejszą plac. miał kierować Henryk Nitecki.

Ostatecznie taka plac. powstała w ramach Eksp. „R” (Rumunia) z zadaniem pracy na Lwów, Tarnopol, Stanisławów, poprzez punkty na granicy umieszczone w Czortkowie i Kołomyi. Zgodnie z wcześniejszym planem akcją tą kierował Henryk Nitecki używający nazwiska paszportowego - Józef Zaremba, natomiast jego plac. funkcjonowała w Czerniowcach od 21 X 1939 pod kryptonimem „Cezar”. Z Henrykiem Niteckim na tym terenie współpracowali oficerowie wywiadu kpt. Aleksander Kolasiński i kpt. Edward Grabowski (III), którzy zostali ulokowani jako radcy w Konsulacie RP w Czerniowcach kierowanym przez konsula Tadeusza Buynowskiego. Wiosną 1940 „Zaremba” został zaprzysiężony w ZWZ, 23 II 1940 przyjęto go do Armii Polskiej we Francji, a rozkazem MSWojsk. został przeniesiony 27 II 1940 do Oddz. II Szt. NW z przydziałem do Eksp. „R” Oddz. II Szt. NW.

Do pierwszoplanowych zadań plac. „Cezar” (później uruchomiono w Czerniowcach współpracującą, ale głównie w zakresie kontaktów z Bazą Łączności ZWZ „Bolek” w Bukareszcie, plac. „Czesław”) należało przesłuchiwanie osób napływających spod okupacji sowieckiej (kontrwywiadowczo). Innym ważnym zadaniem było przerzucanie przez granicę własnych kurierów i agentów. Zadanie to wykonywano w warunkach pewnej tolerancji ze strony rumuńskiej, która w zamian, co było ustalone wcześniej, otrzymywała od Polaków informacje ją interesujące, przede wszystkim O. de B. Armii Czerwonej i informacje o

sprawach ukraińskich. W ówczesnej opinii zwierzchników Henryk Nitecki oceniany był jako „bardzo dobry technik przerzutu granicznego, pracuje bardzo ofiarnie [...] placówka ta może przetrzymać maksimum 5-8 ludzi miesięcznie”.

Wśród osób przetrzucanych przez plac. „Zaremba” znaleźli się: m.in. „mjr” Tadeusz Strowski (ps. „Turzyma”), wysłany z Paryża do Lwowa (koniec grudnia 1939), bracia Józef i Stanisław Żymierscy niosący z Paryża szyfry. Po utworzeniu w połowie grudnia 1939 Bazy Łączności Zagranicznej ZWZ „Bolek” w Bukareszcie (komendant płk dr Stanisław Rostworowski, ps. „Rączy”, „Prawdzie”), plac. „Cezar” współpracowała z nią, „używając” swoich dróg przetrzutowych kontaktów nadgranicznych. Ze strony bazy początkowo współpracował z plac. ppłk Kazimierz Florek (ps. „Jurek”, „Władysław”), a następnie funkcję łącznika spełniał kpt. Jerzy Stefan Fryzendorf (ps. „Kresowiak”, „Stef”) funkcjonujący w Czerniowcach jako „radca Feliks Jurewicz”. Placówka „Cezar” utrzymała się w Czerniowcach do końca czerwca 1940, tj. do zajęcia przez Armię Czerwoną północnej Bukowiny. Dotychczasową pracę kontynuowano z Suczawy, gdzie przeniósł się także Konsulat RP. Zadania dotychczasowe nie zmieniły się, choć droga do ziem polskich pod sowiecką okupacją wydłużyła się.

Rumuński epizod w życiorysie Henryka Niteckiego potrwał do 18 II 1941, co oznacza, iż pozostał on na posterunku po wyjeździe z Rumunii „oficjalnych” struktur wywiadu związanych z Eksp. „R”, kierowaną od czerwca 1940 przez mjr. dypl. Stanisława Orłowskiego (ps. „Ostaszewski”). Rumunię opuściły również oficjalne przedstawicielstwa RP, w tym Ambasada (4 XI 1940).

30 I 1941 „Zaremba” poinformował w korespondencji do mjr. Józefa Bińkowskiego - który wcześniej w Rumunii był szefem specjalnego wydzielonego zespołu współpracującego z wywiadem rumuńskim na kierunku przeciw sowieckim i p.o. szefa Eksp. „R” - o tym, iż mjr Nicolae Trohani z wywiadu rumuńskiego oświadczył mu, iż wobec zmian reżimu (likwidacja przez gen. Antonescu „Żelaznej Gwardii”) Rumuni gotowi są podjąć dalszą współpracę. Oznaczało to zainteresowanie Rumunów możliwościami wyw. strony polskiej na terenach graniczących z Rumunią od strony okupacji sowieckiej. Pracę w tym kierunku miał koordynować kpt. Bolesław Pilecki z plac. wyw. w Stambule (poprzednio w Eksp. „R”), który zakomunikował Henrykowi Niteckiemu: „Współpracować z Rumunami nadal na dotychczasowych zasadach. Nawiąże z panem łączność za pośrednictwem kuriera w terminie 6 tygodni”. Sprawa rozwinęła się w jakiejś formie, o czym świadczy informacja o otrzymaniu przez mjr. Binkowskiego dwóch depeesz i raportu wysłanych przez „Zarembę”. Niestety, treści ich nie udało się ustalić.

Misja Henryka Niteckiego trwała do 18 II 1941, kiedy został aresztowany w nadmorskiej Konstancy. Z relacji mjr./płk. Nicolae Trohani wynika, iż aresztowali go Niemcy, natomiast w ucieczce (przez port w Konstancy) dopomógł wywiad rumuński, pomny na wcześniejszą współpracę. Działając przez dłuższy czas w Rumunii, Henryk Nitecki skutecznie chronił informacje o sobie, występując oficjalnie pod nazwiskiem „Józef Zaremba”. Świadczy o tym fakt, iż do dziś służby wywiadu sowieckiego/rosyjskiego nie potrafiły go rozszyfrować,

falszywie identyfikując go z płk. Bogdanem Zarembą (chodzi o mjr. Bohdana M. Zarembę), który w latach 1929-1935 był referentem w Oddz. II SG. Tym tropem poszli też wydawcy polsko-rosyjskiego opracowania dotyczącego polskiego podziemia na terenach zachodniej Ukrainy i wschodniej Białorusi w latach 1939-1941 [patrz: źródła].

Dalsze losy Henryka Niteckiego w mniejszym już stopniu wiązały się z pracą wyw. Po ewakuacji drogą morską z Konstancy przez Turcję, 11 III 1941 znalazł się w Hajfie na Bliskim Wschodzie. Przez trzy tygodnie pracował jako referent w Eksp. Oddz. II Szt. NW „T” w Jerozolimie, jednak od 1 IV przeniesiony został do grupy oficerów bez przydziału, następnie 20 VIII 1941 skierowano go do oficerskiej stacji zbornej. Po wyjściu z obozu od 2 II 1942 pozostawał w rez. oficerskiej SBSK. 21 III 1942 został oddelegowany do prowadzenia kursów dla kierowców, mechaników i elektromechaników samochodowych, od 31 VII 1942 był dca 9 komp. warsztatowej w 2 Brygadzie Czołgów. Na tym stanowisku pozostawał do 3 I 1945. Uczestniczył w bitwie pod Monte Cassino, gdzie zdobył kolejny Krzyż Walecznych. W styczniu 1945 został wyznaczony na szefa SWN 2 BPanc., 14 VI 1945 przeniesiono go na stanowisko dcy OWN 2 BPanc. (Rozk. Pers. 2 Korp. Nr 3/45). Od 18 VII był dca OWN 2 Warszawskiej DPan. (Rozk. Pers. 2 Korp. Nr 133/45).

Awansował do stopnia ppłk. 1 VIII 1945, a 1 VIII 1946 został zaliczony do grupy oficerów służby warsztatowo-naprawczej. Według ówczesnych opinii: „Wybitny organizator pracy Warszt. Napr. Spokojny, opanowany, lojalny. Wybitnie ideowe podejście do służby. W pracy sumienny i dokładny. Bardzo duża dbałość o żołnierza. Na stanowisku Dcy Oddz. Napr. osiągnął bardzo dobre wyniki pracy mimo trudnych warunków w czasie organizacji Dywizji” (ppłk Z. Grabowski) dca 2 BPanc. Z kolei dca 2 Warszawskiej DPanc., gen. Bronisław Rakowski, opiniował: „Wybitny organizator. Bardzo duże doświadczenie w pracy warsztatowej w jednostkach na froncie i w życiu normalnym. Doskonały fachowiec. Bardzo dbały o podwładnych. Bardzo dobry”. 12 VII 1946 szef SWN II Korpusu, ppłk J. Suchodolski, stwierdził: „Nadaje się na wyższe stanowisko w Służbie Warsztatowo-Naprawczej”.

1 XII 1947 Henryk Nitecki przeszedł do PKPR, gdzie pozostawał do 31 I 1949. Następnie zajmował się dorywczo pracą malarza i ślusarstwem, pracował także jako elektryk. 22 IX 1949 wyjechał do Kanady, gdzie w Detroit był robotnikiem w fabryce. Pogorszenie stanu zdrowia w postaci postępującej utraty wzroku spowodowało trwałe inwalidztwo. Awansował do stopnia płk. 19 III 1966 (prezyd. A. Zaleski).

Zmarł 22 IV 1976 w Dearborn (Michigan) w Kanadzie, pochowany został na cmentarzu św. Jadwigi w Dearborn. Na nagrobku wyryto, zgodnie z życzeniem zmarłego: „Tu spoczął żołnierz tułacz, weteran trzech wojen i powstaniec górnośląski, Legionista I-ej Brygady Józefa Piłsudskiego”. Żonaty z Antoniną z Janiczów, synowie Józef Zbigniew (1922), Andrzej Jerzy (1925), Mateusz Henryk (1925).

Odnaczenia:

Krzyż Niepodległości,
Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski,
Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami (1944),
Krzyż Walecznych - pięciokrotnie (4 za 1918-1920, 1 za 1939-1945),
Krzyż na Śląskiej Wstędze Waleczności i Zasługi I kl.,
Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami,
Srebrny Krzyż Zasługi,
Krzyż Pamiątkowy Monte Cassino,
Medal Wojska (1946),
Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918-1921 (1928),
Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości (1928),
Srebrny Medal za Długoletnią Służbę (1938),
Brązowy Medal za Długoletnią Służbę (1928),
1939-1945 Star (bryt.),
Italy Star (bryt.),
Africa Star (bryt.),
Defence Medal (bryt.),
War Medal (bryt.),
Croce al Valor Militare (wł.).

Opracował: **Tadeusz Dubicki, Andrzej Suchcitz**. Tekst ukazał się w: *Oficerowie wywiadu WP i PSZ w latach 1939-1945, Tom I, Warszawa 2009, s. 200-205*.

Biogram zamieszczony w: Aparat bezpieczeństwa wewnętrznego wobec żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza i funkcjonariuszy Straży Granicznej, Warszawa 2013, s. 58.

płk **Henryk Nitecki** vel Józef Zaremba (ur. 21 I 1897 w Kielcach, zm. 22 IV 1976 w Kanadzie). Żołnierz 6. kompanii 6. pułku piechoty Legionów, I batalionu 5. pułku piechoty Legionów (od 1915); internowany w Szczyplornie (1918); dowódca kompanii Milicji Ludowej (1919), dowódca i instruktor szkoły podoficerskiej batalionu Milicji Ludowej; dowódca 1. kompanii IV Warszawskiego Batalionu Zapasowego (1919); dowódca batalionu 36. pułku piechoty (1920); referent Samodzielnego Referatu Informacyjnym Dowództwa Okręgu Generalnego Kielce (od 1921); dowódca placówki wywiadowczej Oddziału II na Niemcy (od 1927); dowódca kompanii 52. pułku piechoty (od 1931); dowódca placówek

wywiadowczych Korpusu Ochrony Pogranicza nr 9 „Czortków” i nr 10 „Tarnopol” (od 1933); II zastępca szefa wywiadu Korpusu Ochrony Pogranicza (od 1935); w Rumunii (IX 1939); w Ekspozyturze „R” Oddziału II Sztabu Naczelnego Wodza w Bukareszcie (od 1940); aresztowany, zbiegł (1941); referent Ekspozytury „T” Oddziału II Sztabu Naczelnego Wodza w Jerozolimie (1941), dowódca 9. kompanii warsztatowej II Brygady Czołgów (od 1942); szef służby warsztatowo-naprawczej (1945), dowódca Oddziału Warsztatowo-Naprawczego II Brygady Pancerniej (od 1945); w Polskim Korpusie Przystosobienia i Rozmieszczenia (1947-1949); w Kanadzie (od 1949).